

Гейченко С. П.,
Свірська Т. Ф.,
Скидан І. В.,

ВПЛИВ ПОЗИТИВНОЇ МОТИВАЦІЇ ДО НАВЧАННЯ, ЯК МЕХАНІЗМУ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

У даній статті розглянуті педагогічні умови забезпечення успішного оволодіння знаннями і формування умінь. Доведено, що інтерес до занять фізичним вихованням як навчальними, так і позанавчальними формами занять можна підвищити, якщо в якості засобів використовувати ті види рухової активності, які користуються більшою популярністю у даного контингенту студентів.

Ключові слова: мотивація; фізичне виховання; студенти, умови; заняття.

Постановка проблеми та її актуальність. У нових соціально-економічних умовах змінилися тенденції суспільного розвитку, що призвели до зміни освітніх орієнтирів. Сформовані у суспільстві та освітній сфері ситуації надзвичайно актуалізують проблему формування особистості у процесі безперервної освіти засобами фізичної культури на основі нових педагогічних технологій, формування діяльнійшої позиції, спрямованої на творче самовираження і самоствердження особистості.

Відомо, що система стандартів вищої освіти є нормативною базою функціонування освіти; її структура являє собою ієрархічну сукупність взаємозалежних і взаємопогоджуваних вимог до змісту, обсягу і рівнів вищої освіти, що визначаються метою професійної підготовки у ВНЗ на рівнях: держави; галузі; підприємства (ВНЗ).

На наш погляд, однією з найбільш важливих педагогічних умов забезпечення успішного оволодіння знаннями і формування умінь є внутрішня позитивна мотивація до навчання. Виявлено, що висока позитивна мотивація може відігравати роль фактора, що компенсує недостатність високих здібностей, однак у зворотному напрямку цей фактор не спрацьовує – ніякий високий рівень здібностей не може компенсувати відсутність навчальної мотивації або низький її прояв, тобто не може допомогти досягненню значних успіхів у навчанні. Тому одним із шляхів підвищення ефективності завдань фізкультурно-оздоровчої діяльності в системі вищої освіти є формування позитивної мотивації до занять фізичною культурою, яка включає всі види спонукань: мотиви, інтереси, прагнення, мету, установки й ідеали, виділяючи мотив як усвідомлене або мало усвідомлене спонукання до діяльності. Звідси, *формування фізичної культури особистості* розглядається нами як процес цілеспрямованої, організованої за допомогою спеціальних методів, різноманітних засобів і форм, активної взаємодії викладача і студентів, що, при провідній ролі викладача, забезпечує повноцінне засвоєння знань, формування умінь і навичок розвитку розумових, фізичних сил і творчих здібностей особистості студента.

На базі загальної мотивації до навчальної діяльності у студентів з'являється певне ставлення до різних навчальних предметів, що зумовлюється:

- важливістю предмета для професійної підготовки;
- інтересом до певної галузі знань і до даного предмета як її частини;
- якістю викладання (задоволеністю заняттями з даного предмета);
- мірою труднощів оволодіння цим предметом згідно з власними здібностями;
- взаєминами з викладачем даного предмета.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вчені по-різному дають визначення мотивації. Так, С. Рубінштейн її трактує як детермінацію, що реалізується через психіку [4], Д. Фрієр – як енергетичний аспект досвіду та реакції [6]. О. Леонтьєв розглядає мотивацію як внутрішню пружину дії, як складний механізм, що співвідносить вплив зовнішніх для особистості факторів діяльності з внутрішніми якостями людини, спрямовану спонуку і регулятор дії, як сукупність спонукань [1].

Мета статті: дослідити вплив позитивної мотивації в процесі професійної підготовки майбутніх авіафахівців.

Викладення основного матеріалу дослідження. Функція мотивування передбачає формування виправданих потреб високих ідеалів людей, підвищення міри задоволення працею; реалізацію колективних та індивідуальних потреб, урахування індивідуального сприйняття у тому числі заохочення і стягнення, своєчасну оцінку діяльності, можливість учитися й підвищувати свою кваліфікацію. Крім того, на характер мотиваційного процесу впливають і зовнішні психолого-педагогічні чинники, ефективність яких зростатиме за умови посилення дії мотивів, орієнтованих як на процес, так і на результат діяльності.

Таким чином, можна виділити фактори (умови), які сприяють формуванню у майбутніх фахівців позитивної мотивації навчання: усвідомлення найближчих та кінцевих цілей навчання; усвідомлення теоретичної і практичної значущості засвоєваних знань; емоційна форма викладу навчального матеріалу; показ «перспективних напрямків» розвитку нових наукових понять; професійна спрямованість навчальної діяльності; вибір завдань, що створюють проблемні ситуації в структурі навчальної діяльності; наявність допитливості та «пізнавального психологічного клімату» у навчальній групі.

У нашому дослідженні було розглянуто вплив мотивів на професійну діяльність, де особливу педагогічну цінність становлять мотиви пізнавального, комунікативного, соціального змісту та мотив професійного досягнення, які більш детально представлені у розробленій нами табл. 1.

З метою вивчення чинної системи ППФП та мотивації до занять фізичними вправами й спортом за спеціально розробленою нами анкетною було проведено опитування. У такій спосіб опитано 120 студенток та 120 студентів НАУ I – IV курсів навчання (по 60 студентів кожного курсу, з них 30 хлопців і 30 дівчат).

Таблиця 1

Мотиви впливу на професійну підготовку

Пізнавальний мотив	Комунікативний мотив	Соціальний мотив	Професійного досягнення
Передбачає: самостійне формулювання гнучкої, перспективної мети професійної діяльності та вибір засобів її досягнення; закладає основи для становлення студента як суб'єкта професійної підготовки; формує новий тип ставлень студента до самого себе, що передбачає вміння свідомо перебудувати свою мотиваційну сферу	Передбачає: уміння з формування творчої атмосфери взаємовідносин у навчальному процесі; уміння об'єктивного контролю навчальної діяльності на основі врахування індивідуальних особистостей; формування уміння з коректного та чіткого представлення умовиводів	Пов'язаний із оточенням, життям суспільства, соціальною діяльністю особистості; включає здатність до співпраці; вміння розв'язувати проблеми у різних екстремальних ситуаціях; уміння розуміти інших; активна участь у суспільному житті; комунікативні навички, мобільність (у різних соціальних умовах); вміння визначити власну роль у суспільстві	Передбачає сформоване уявлення про майбутню професійну діяльність; чітко визначену та усвідомлену кінцеву мету навчання; розуміння практичної значущості та зв'язку з кінцевою метою кожного окремо взятого заняття, кожного виду роботи; використання методів емоційної регуляції у навчальній діяльності; відпрацювання системи навчальних дій, що одночасно виступають умовою формування та розвитку пізнавальних мотивів навчання

За результатами анкетування на «відмінно» та «добре» стан свого здоров'я оцінюють 51% юнаків та 51% дівчат I курсу, 64% юнаків і 35% дівчат II курсу, 69% юнаків і 29% дівчат III курсу, 76% юнаків і 29% дівчат IV курсу навчання. При цьому спостерігалися дві показові тенденції:

– зменшення кількості юнаків, які оцінюють стан свого здоров'я на «відмінно» (18% – I курс, 5% – IV курс).

– різке зменшення кількості дівчат, які оцінюють стан свого здоров'я на «відмінно» та «добре» (51% – I курс, 19% – III курс).

Тобто від курсу до курсу знижується самопочуття студентів, що потребує додаткових об'єктивних досліджень.

Екстрапольовані на динаміку демографічної ситуації в Україні за останні роки, ці факти мають слугувати підставою для серйозного занепокоєння рівнем здоров'я студентської молоді.

Для визначення відношення студентів до організації фізичного виховання у вузі нами було задано декілька питань.

Аналіз отриманих відповідей ще раз підтвердив, що студентам потрібні заняття з фізичного виховання (Рис. 1).

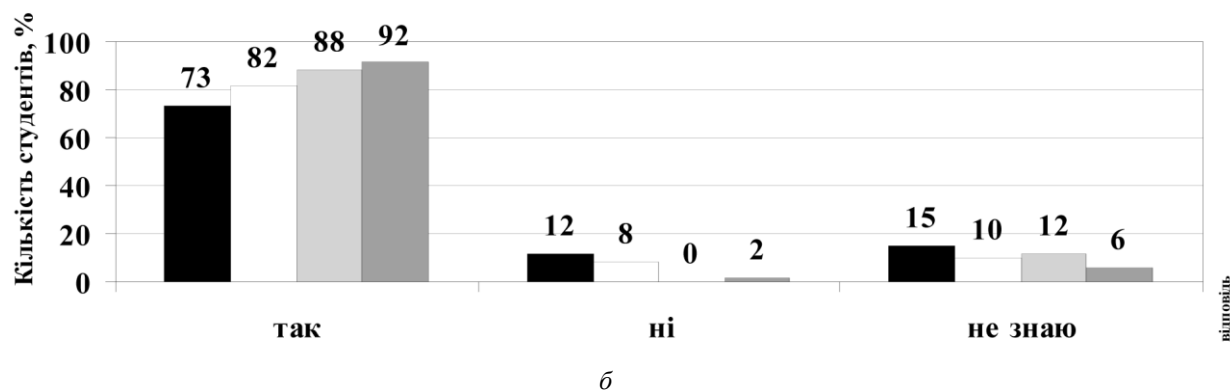
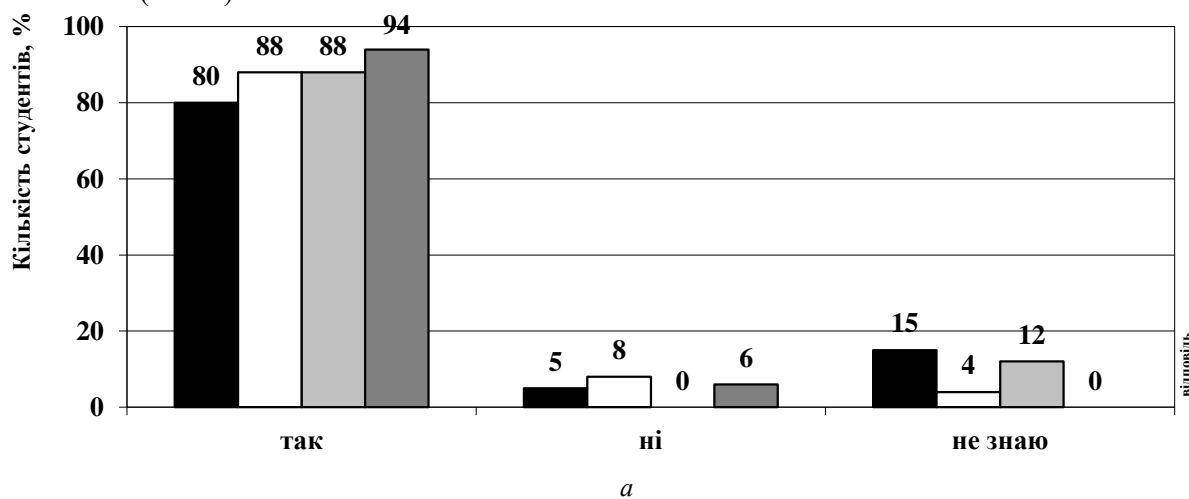

Рис. 1. Результати відповідей на запитання "Чи потрібні Вам заняття з фізичного виховання?".
а – юнаки; б – дівчата

Водночас традиційний зміст занять та методика їх проведення студентів задовольняє недостатньо, про що свідчать відповіді на запитання: «Чи подобаються Вам заняття з фізичного виховання?».

На підставі отриманих відповідей констатуємо стабільне зниження інтересу до занять із фізичного виховання у студентів (57% – I курс, 41% – IV курс) та посилення негативного ставлення (15% – I курс, 34% – III курс).

Аналіз відповідей студенток на це питання не засвідчив чіткої тенденції. Однак 13% студенток I курсу, 26% – II курсу, 58% студенток III курсу відповіли, що заняття з фізичного виховання їм не подобаються.

Щоб з'ясувати ставлення студентів до занять із фізичного виховання, важливо проаналізувати результати відповідей на запитання «Як часто Ви пропускаєте заняття з фізичного виховання?». Кількість студентів, які регулярно відвідують заняття з фізичного виховання, не перевищує 10–12%. Водночас кількісний показник пропусків занять, в тому числі й через хворобу, коливається в межах 94% (студенти III курсу), 84% (студентки III курсу).

Певне пояснення цих негативних явищ дають результати відповідей на таке запитання анкети: «Що Вас не влаштовує на заняттях із фізичного виховання?». У відповідях на нього студентки частіше вказують на надмірну інтенсивність фізичного навантаження на заняттях (20–25 % відповідей студенток I – III курсів), ніж студенти (9–20 % студентів I – IV курсів). Майже чверть студентів усіх курсів навчання (16–25 %) акцентують увагу на тому, що заняття проходять нецікаво. Студенти всіх курсів (38–56 %) відзначають недостатнє включення у зміст занять спортивних ігор, а дівчата (від 17 до 35 %) замість нецікавих фізичних вправ хотіли б займатись аеробікою.

Претензії студентів до змісту й форми організації занять, очевидно, компенсуються високою оцінкою їх успіхів із фізичного виховання. Результати відповідей на запитання «Яка Ваша оцінка з фізичного виховання?» показово, що більш як 75 % респондентів на всіх курсах навчання відповіли, що мають оцінки «добре» або «відмінно». Оцінку «незадовільно» отримав тільки один студент.

З огляду на досить негативне оцінювання студентами занять із фізичного виховання, порівняно високий відсоток пропусків занять можна по-різному трактувати ступінь об'єктивності виставляння оцінок із фізичного виховання. Можливо, при цьому викладачі враховують активність участі своїх учнів в інших формах занять із фізичного виховання? Частковому з'ясуванню цієї проблеми сприяло вивчення мотивації студентів до занять на факультативних заняттях і в спортивних секціях.

Результати відповідей на запитання «Скільки разів на тиждень Ви займаєтесь на факультативних заняттях?». Вони дають змогу констатувати відносно однорідне ставлення студентів і студенток до факультативних занять, так само, як і зростання від курсу до курсу кількості студентів, які їх відвідують.

З метою вивчення обсягу та спрямованості занять спортом ми поставили студентам ряд запитань. Результати відповідей на запитання «Чи займаєтесь Ви яким-небудь видом спорту?». Аналіз отриманих відповідей дає підстави стверджувати, що кількість студентів, які займаються у спортивних секціях, більша, ніж студенток. Водночас хибно було б вважати, що кількість студентів, які займаються у секціях, значна (показник коливається у межах 53% у студентів і 44% у студенток).

Для обґрунтування стратегії залучення студентів до занять у спортивних секціях важливо знати, у яких секціях вони займаються або хотіли б займатися.

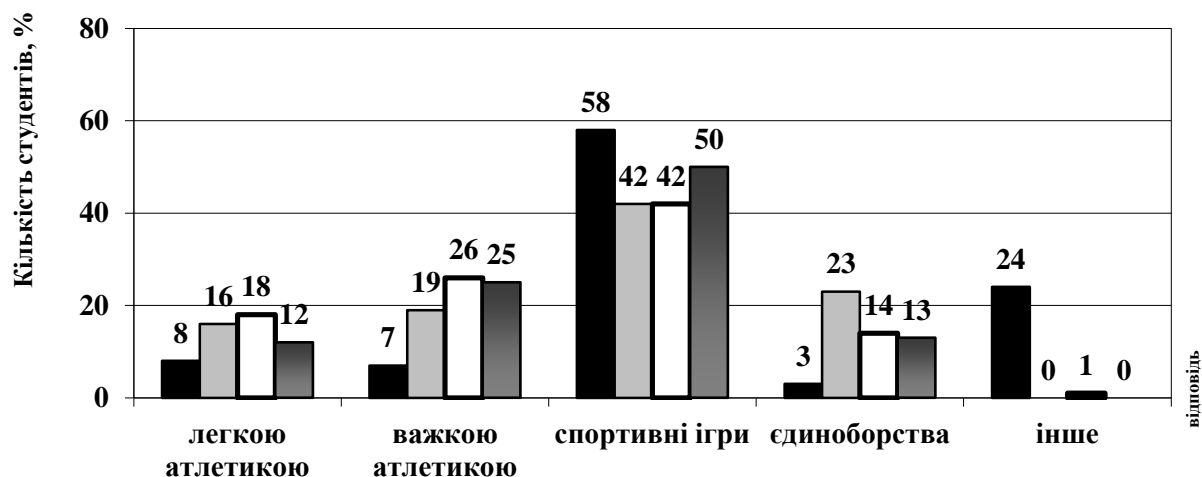
З метою уточнення палітри оптимальних і бажаних із погляду студентів видів спорту ми сформулювали запитання «Яким видом спорту Ви займаєтесь?». Результати відповідей показано у Рис. 2.

На підставі отриманих відповідей можна зробити висновок, що студенти займаються багатьма видами спорту, однак пріоритетними вони вважають спортивні ігри, легку атлетику, важку атлетику, єдиноборства, а студентки – легку атлетику, спортивні ігри, аеробіку, шейпінг. При цьому спектр видів спорту, якими займаються студентки, значно ширший, ніж у студентів.

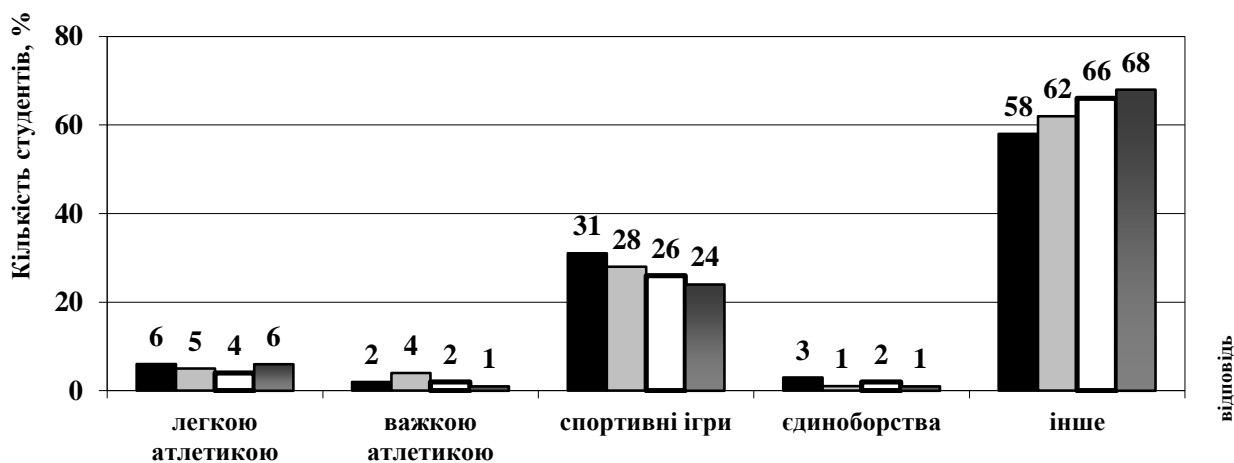
Як відомо, регулярність занять спортом багато в чому визначає їх ефективність. З метою вивчення регулярності занять спортом ми сформулювали питання «Скільки годин на тиждень Ви самостійно тренуєтесь?». Результати відповідей засвідчили, що студенти займаються у спортивних секціях у середньому до 7 годин на тиждень.

Важливо відзначити, що час занять у секціях в обсязі 1 – 3 години на тиждень характерний для 30 – 76% студентів і 30 – 60% студенток. При такій інтенсивності помітні успіхи у спорті є малоімовірними. Водночас кількість студентів, які займаються у спортивних секціях 8 і більше годин на тиждень не перевищує 7%, що можна вважати наслідком недостатньої роботи викладачів кафедри фізичного виховання із залучення студентів до занять спортом.

Для вивчення інтересу до занять спортом ми поставили студентам ряд запитань. Результати відповідей на концептуально важливе запитання «Якщо Ви не займаєтесь, то чи хотіли б займатися яким-небудь видом спорту?».

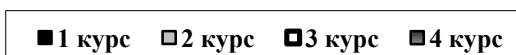

а

б

Рис. 2. Результати відповідей на запитання "Яким видом спорту Ви займаєтесь?"
а) юнаки; б) дівчата

З'ясовано, що спектр видів спорту, якими хотіли б займатися студенти, достатньо широкий. Це підтверджується результатами відповідей на запитання «Яким видом спорту Ви хотіли б займатися?». Завдяки здійсненому опитуванню з'ясовано, що більшість юнаків віддають перевагу заняттям спортивними іграми (31 – 51%), єдиноборствами (10 – 36%), легкою атлетикою (8 – 18%).

Опитування дівчат виявило дещо інший спектр зацікавлень. Більшість із них хотіли б займатися спортивними іграми (34 – 60%), аеробікою і шейпінгом (10 – 35%).

Враховуючи відносно низький відсоток студентів, які регулярно займаються спортом, ми включили до реєстру анкети запитання «Вкажіть причини, які перешкоджають Вам займатися спортом?». Результати свідчать про те, що студенти хочуть займатися спортом у позанавчальний час, однак практичній реалізації їхнього бажання перешкоджає ряд об'єктивних та суб'єктивних причин:

- брак часу (67 – 88% дівчат, 67 – 100% юнаків);
- відсутність матеріальної бази (12 – 18% дівчат), (15 – 18% юнаків);
- слабкість мотивації (2 – 11% дівчат), (1 – 5% юнаків);
- неспроможність оплачувати заняття (2 – 4% студентів).

Для уточнення причин, які впливають на вибір виду спорту, ми поставили запитання: «З якою метою Ви хотіли б займатися спортом?». Із отриманих унаслідок анкетування відповідей

можна зробити висновок, що юнаки і дівчата займаються або хочуть займатися спортом заради вдосконалення форм тіла та зміцнення здоров'я. При цьому юнаки на чільне місце ставлять завдання вдосконалення форм тіла (38 – 49%), а дівчата – зміцнення здоров'я (34 – 62%). Досягнення високого спортивного результату у заняттях спортом не є пріоритетним ні для юнаків, ні для дівчат, однак у юнаків цей показник дещо вищий.

Як у дівчат, так і в юнаків від курсу до курсу спостерігається стабільне послаблення прагнення досягти високих спортивних результатів (I курс – 12%; IV курс – 2%).

Висновки. Таким чином нами визначено, що інтерес до занять фізичним вихованням як навчальними, так і позанавчальними формами занять можна підвищити, якщо в якості засобів використовувати ті види рухової активності, які користуються більшою популярністю у даного контингенту студентів. Це ж зможе стимулювати студентів до факультативних та самостійних занять, що збільшить їх тижневий руховий режим.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Леонтьев А. Н. Потребности, мотивы, эмоции: конспект лекций / А. Н. Леонтьев. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1971. – 38 с.
2. Носко М. О. Теоретичні та методичні основи формування рухової функції у молоді під час занять фізичною культурою та спортом: дис. доктора пед. наук: 13.00.09 / Носко Микола Олександрович. – Чернігов, 2003. – 384 с.
3. Романчук С. В. Формування мотивації до занять фізичною підготовкою і спортом курсантів технічних військових навчальних закладів: дис. ... наук. ступеня канд. фіз. вих. і с.: 24.00.02 / Романчук Сергій Вікторович. – Житомир, 2006. – 155 с.
4. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии: учебник / С. Л. Рубинштейн. – [2-е изд.]. – М.: Учпедгиз, 1946. – 703 с.
5. Сичов С. О. Формування потреби фізичного вдосконалення у студентів вищих технічних навчальних закладів: дис. канд. пед. наук: 13.00.07 / Сичов Сергій Олександрович. – К., 2002. – 156 с.
6. Freyer D. H. The Measurement of Interests / D. H. Freyer. – N. Y.: Henri Holt, 1981. – 57 p.

С. П. Гейченко, Т. Ф. Свірська, І. В. Скідан

ВЛИЯНИЕ ПОЛОЖИТЕЛЬНОЙ МОТИВАЦИИ К ОБУЧЕНИЮ, КАК МЕХАНИЗМ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ

Резюме. В данной статье рассмотрены педагогические условия обеспечения успешного овладения знаниями и формирования умений. Доказано, что интерес к занятиям физическим воспитанием как учебными, так и внеучебной формами занятий можно повысить, если в качестве средств использовать те виды двигательной активности, которые пользуются большей популярностью у данного контингента студентов.

Ключевые слова: мотивация, физическое воспитание, студенты, условия, занятия.

S. Heychenko, T. Svirskaya, I. Skidan

INFLUENCE OF POSITIVE MOTIVATION TO EDUCATING, AS A MECHANISM OF PROFESSIONAL PREPARATION OF FUTURE SPECIALISTS

Summary. This article discusses pedagogical conditions ensuring the successful mastery of knowledge and skills formation. Proved that the interest in physical education as an academic and extracurricular forms of employment can be increased, if the means to use those kinds of physical activity, which are more popular with this group of students.

Keywords: motivation, physical education, students, and provided employment.